

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI**

Štukljeva cesta 44, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 00

F: 01 369 78 32

E: gp.mddsz@gov.si

www.mddsz.gov.si

Državni zbor Republike Slovenije
mag. Dejan Židan, predsednik
Šubičeva ulica 4
1000 Ljubljana

gp@dz-rs.si

Številka: 0010-133/2019/2

Datum: 15. 7. 2019

**Zadeva: Odgovor na pisno vprašanje poslanca Tomaža Lisca v zvezi s
posvojitvami**

Spoštovani,

na ministrico za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti mag. Ksenijo Klampfer ste naslovili pisno poslansko vprašanje v zvezi s posvojitvami. Ministrica na postavljeno poslansko vprašanje podaja naslednji odgovor.

Uvodoma vas v povezavi s posvojitvami otrok beguncev seznanjamo s politiko in priporočili Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR), in sicer da otroci begunci v kriznih situacijah niso in ne morejo biti na voljo za posvojitev. Večina otrok beguncev namreč ni sirot in najprej potrebujejo primerno začasno oskrbo s ciljem ponovne združitve z njihovimi družinami. Stališče je tudi, da je za take otroke bolje, da ostanejo vsaj s svojimi sorodniki, kot da se jih popolnoma izloči iz sorodstvene mreže. Preden se razmišlja o možnosti posvojitve takega otroka, je nujno, da se najprej usmeri vse napore k temu, da se poišče otrokove starše oz. druge sorodnike. To pa je v kriznih situacijah skoraj nemogoče. Vsaka posvojitev otroka brez spremstva mora biti v otrokovo največjo korist, seveda ob upoštevanju nacionalnega in mednarodnega prava.

V skladu s politiko UNHCR posvojitev otroka begunca ne sme biti izvedena, dokler:

- obstajajo možnosti za ponovno združitev otroka z njegovo družino in sorodniki;
 - ne poteče določeno obdobje (običajno najmanj dve leti), v katerem so bili opravljeni vsi izvedljivi ukrepi za izsleditev staršev ali drugih preživelih družinskih članov;
 - če je to proti izraženi volji otroka ali starša; oz. če se zdi v bližnji prihodnosti izvedljiva možnost prostovoljne vrnitve otroka v državo izvora, kjer bi bilo zagotovljeno, da bodo bolj poskrbeli za otrokove psihosocialne in kulturne potrebe kot bi bilo to v državi sprejema otroka.
- Politika in priporočila UNHCR so skladna s Konvencijo o otrokovih pravicah (20. do 22. člen) in s priporočili Haaške Konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah in so dostopna na naslednji spletni povezavi:

<https://www.unhcr.org/protection/globalconsult/3bd035d14/unhcr-policy-adoption-refugee-children.html>

Osnovno načelo posvojitve izhaja iz Ustave Republike Slovenije, ki v 56. členu poudarja, da otroci in mladostniki, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe, uživajo posebno varstvo države. Del tega posebnega varstva in skrbi je tudi pravna ureditev posvojitve. V Republiki Sloveniji je na področju posvojitve glavni pravni vir Družinski zakonik (Uradni list RS, št. št. 15/17 in 21/18 – ZNOrg in 22/19, v nadaljevanju DZ), ki določa samo popolno posvojitve. Popolna posvojitve je posvojitve, s katero nastane med posvojiteljico in posvojiteljem ter otrokom enako razmerje, kot je med starši in njihovimi otroki. S posvojitvijo prenehajo pravice in dolžnosti otroka do njegovih staršev in drugih sorodnikov ter pravice in dolžnosti staršev in sorodnikov do njega. Izjema je t.i. enostranska posvojitve (ko posvoji otroka zakonec ali zunajzakonski partner enega od otrokovih staršev) – v takem primeru pravice in obveznosti otroka do tega od staršev in njegovih sorodnikov ter pravice in obveznosti tega od staršev in njegovih sorodnikov do otroka ne prenehajo. Posvojitve se ne more razvezati, posvojitelji se po posvojitvi v matični register vpišejo kot otrokovi starši. Za odločanje v postopkih posvojitve so stvarno pristojna okrožna sodišča.

Pri posvojitvah mora biti osnovno vodilo, da se otroku iščejo najbolj primerni nadomestni starši (glede na njegove potrebe, starost, druge okoliščine) in ne obratno, zato je »čakalna doba« lahko zelo različna. Tudi vsi možni posvojitelji niso pripravljeni sprejeti vsakega otroka, kar je seveda njihova legitimna pravica.

V Republiki Sloveniji je precej več kandidatov za posvojitve kot otrok, ki se jih lahko posvoji. V DZ je določba, ki določa, da je posvojitelj lahko izjemoma tuj državljan, če center za socialno delo za otroka, ki naj bi bil posvojen, ni mogel najti primerne posvojitelja med državljani Republike Slovenije. DZ ne prepoveduje, da slovenski državljani posvojijo otroka iz druge države, vendar je, podobno kot v naši zakonodaji, stvar notranje zakonodaje vsake države, ali dovoli posvojitve v tujino ali ne. Prav tako država otroka določa pogoje in postopek posvojitve. Zaradi nesorazmerja med številom otrok in številom kandidatov za posvojitve je tudi v Sloveniji v zadnjih letih opazen trend odločanja za postopke posvojitve otrok iz tujine.

Ureditev posebnega varstva otrok, vključno s posvojitvami, je vezana na nacionalne zakonodaje. Protokoli sodelovanja med državami so določeni z mednarodnimi akti, med katerimi je na področju meddržavnih posvojitve najpomembnejša Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah (Ur. l. RS, št. 14/99 – MP, v nadaljevanju Haaška konvencija o posvojitvah), h kateri je leta 2002 pristopila tudi Republika Slovenija in ki vzpostavlja minimalne standarde na področju meddržavnih posvojitve. Ne glede na to, da so pri Haaški konvenciji pravice in koristi otrok bistvenega pomena, se hkrati spoštuje in ščiti tudi pravice otrokovih bioloških družin kot tudi posvojiteljskih družin. Do danes se je Haaški konvenciji o posvojitvah pridružilo že preko 100 držav. Kljub temu pa ostaja dejstvo, da se nekatere vodilne države, ki dajejo otroke v meddržavne posvojitve, Haaški konvenciji o posvojitvah še niso pridružile in da je približno polovica vseh meddržavnih posvojitve še vedno izvedenih izven okvira Haaške konvencije o posvojitvah. To je bistven problem, čeprav naj bi države pogodbenice Konvencije v razmerju do držav, ki niso pogodbenice Konvencije, morale v čim večji meri uporabljati standarde in varovala Konvencije; kljub temu pa je še vedno vprašljivo ali sploh lahko take posvojitve – na sistemski ravni – zagotavljajo pravice in koristi otrok na enak način kot posvojitve, ki so izvedene v skladu z določbami Konvencije. V primeru posvojitve otroka v državi, ki ni podpisnica Haaške konvencije o posvojitvah oz bilateralnega sporazuma, taka posvojitve v Republiki Sloveniji ni avtomatično priznana, pač pa morajo posvojitelji tujo sodno odločbo o posvojitvi dati v priznanje pristojnemu sodišču.

Ob tem se je potrebno zavedati, da tudi sklenjen sporazum z neko državo ne zagotavlja, da bodo lahko kandidati hitreje posvojili otroka oz. da bo za meddržavno posvojitve na voljo več otrok, pač pa zagotavlja le ustaljeno pot in večjo pravno varnost v postopkih mednarodnih

posvojitve. Na to kažejo izkušnje z Republiko Makedonijo, s katero imamo že od leta 2008 sklenjen sporazum o meddržavnih posvojitvah, vendar je bilo iz te države v Slovenijo posvojenih zelo malo otrok.

Pred leti je bilo veliko napora s slovenske strani vloženega v sklenitev bilateralnega sporazuma na področju meddržavnih posvojitvev z Rusko federacijo, vendar žal z ruske strani, kljub prvotnemu interesu za sklenitev sporazuma, kasneje do sklenitve le-tega ni prišlo. Naša država je večkrat izrazila interes tudi za vzpostavitev sodelovanja z Ukrajino, kjer prav tako ni prišlo do konkretnih dogovorov, med drugim tudi zato, ker je Ukrajina že večkrat, žal neuspešno, želela pristopiti k Haaški konvenciji o posvojitvah in je v tem kontekstu tudi izrazila stališče, da se jim sklepanje posebnega bilateralnega sporazuma ne zdi smiselno. Kljub temu, da z omenjenima državama nimamo sklenjenih sporazumov, je bilo v zadnjih letih realiziranih nekaj posvojitvev iz teh dveh držav (po podatkih iz matičnega registra je bilo od leta 2015 do vključno 2018 iz Ruske federacije in Ukrajine izvedenih 14 posvojitvev). V zadnjem času zaznavamo povečan trend posvojitvev iz nekaterih afriških držav, ki prav tako v veliki večini niso podpisnice Haaške konvencije o posvojitvah (v letu 2017 in 2018 je bilo v matični register vpisanih 17 posvojitvev iz afriških držav Gvineje Bissau, Gane, Liberije, Konga, Maroka in Sierra Leone).

Republika Slovenija v letu 2017 in 2018 ni sklenila nobenega bilateralnega sporazuma o posvojitvah, saj z državami podpisnicami Haaške konvencije o posvojitvah (ki jih je že preko 100) sodelujemo neposredno, v kolikor je seveda izražena pripravljenost za sodelovanje in ni drugih pravnih ovir tudi s strani zaprosene države (t.i. države otroka). Ob tem izpostavljamo, da se odzovemo na prav vsako povpraševanje s strani slovenskih zainteresiranih kandidatov glede preverjanja možnosti posvojitve v izbrani državi podpisnici Haaške konvencije o posvojitvah, vendar se žal velikokrat države na naša pisanja oz. poizvedbe (kljub urgencam) ne odzovejo. V letih 2017 in 2018 smo tako v kontekstu meddržavnega sodelovanja na področju posvojitvev kontaktirali Armenijo, Bolgarijo, Češko, Hrvaško, Kolumbijo, Filipine, Gano, Kitajsko, Portugalsko, Slonokoščeno obalo, Srbijo in Togo. Kontinuirano sodelujemo s Češko, Bolgarijo in Makedonijo. Iz Češke republike je bilo od leta 2017 do danes ponujenih v posvojitvev 13 otrok, vendar so slovenski kandidati izrazili interes le za posvojitvev enega otroka; iz Bolgarije so bili od leta 2017 v posvojitvev ponujeni trije otroci, vendar se slovenski kandidati niso odločili za nadaljevanje postopkov.

V zvezi z vprašanjem glede lažjih in hitrejših posvojitvev v Sloveniji želimo izpostaviti, da imajo v naši družinsko pravni ureditvi skrb za varstvo in vzgojo otroka v prvi vrsti starši. Ti imajo dolžnost in pravico, da v skladu s svojimi zmožnostmi ustvarijo razmere, v katerih bo zagotovljen celovit otrokov razvoj. V kolikor je ogrožen zdrav otrokov razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok, je zagotovljeno ustrezno varstvo s strani države. DZ določa posebne oblike varstva otrok, in sicer rejništvo, skrbništvo, posvojitvev. Pri vsakem od teh institutov gre za drugačen namen - pri posvojitvi gre za izločitev otroka iz matične družine in prehod v posvojiteljsko družino; pri rejništvu je cilj, da se otrok čez krajši ali daljši čas vrne v matično družino, ko le-ta vzpostavi ustrezne okoliščine za primerno skrb za vzgojo in razvoj otroka; skrbnik otroka mora za otroka skrbeti z enako skrbnostjo kot starši, vendar varovanca ni dolžan preživljati in ga imeti pri sebi.

DZ (ki se je začel v celoti uporabljati 15. 4. 2019) prinaša na področju posvojitvev kar nekaj novosti oz. sprememb, in sicer:

- pristojnost za odločanje o posvojitvah se prenaša s centrov za socialno delo na sodišča;
- uvaja možnost skupne posvojitvev otroka ne le za zakonca, temveč tudi za zunajzakonska partnerja, ki živita v zunajzakonski skupnosti;

- formalni pogoji za posvojitelja so dopolnjeni na enak način, kot velja za rejnika v skladu z določbami Zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, to je, da posvojitelj ne more biti oseba, ki je bila pravnomočno obsojena zaradi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti ali zaradi kaznivega dejanja zoper življenje in telo ali kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost, za katerega se storilec preganja na predlog;
- ne predvideva se več starostna omejitev za podajanje otrokovega soglasja k posvojitvi, pač pa je za posvojitev potrebno otrokovo soglasje, če je otrok sposoben razumeti njegov pomen in posledice;
- glede pogojev, ki morajo biti podani na strani otroka, je novost, da privolitev staršev v posvojitev otroka pred otrokovim osmim tednom starosti nima pravnega učinka - takšno privolitev je potrebno po tej starosti ponoviti;
- posvojitev je mogoča po preteku šestih mesecev od izpolnitve pogojev za posvojitev otroka, določenih v prvih dveh odstavkih 218. člena DZ (če so otrokovi starši po rojstvu privolili v posvojitev (pred 8 tednom starosti otroka privolitev ne velja); ni potrebna privolitev tistega od staršev, ki mu je bila odvzeta starševska skrb ali ki trajno ni sposoben izraziti svoje volje; če so starši neznan ali že leto dni ni znano njihovo prebivališče), izjemoma pa tudi pred potekom šestmesečnega roka, če sodišče ugotovi, da bi bilo to v korist otroka oz. če otrok nima živih staršev.
- DZ jasneje ureja pravne posledice enostranske posvojitve;
- DZ ureja dostop do osebnih podatkov bioloških staršev in otroka oziroma posvojene osebe po pravnomočnosti odločbe o posvojitvi;
- DZ določa vzpostavitev centralne zbirke podatkov o otrocih, ki potrebujejo posvojitve, in podatkov o kandidatih za posvojitelje ter centralne zbirke v Republiki Sloveniji izvedenih posvojitvev.

S posvojitvijo se korenito poseže v družinska razmerja, s tem pa tudi v starševsko skrb, ki je ustavno varovana kategorija. Da starši res ne bodo zmogli prevzeti skrbi za varstvo in vzgojo otroka, je potrebno temeljito preveriti in ugotoviti v za to predvidenem postopku, ki zahteva tudi svoj čas.

S spoštovanjem,

mag. Ksenija Klampfer
ministrica